

vait el kell hagynunk, a paródiába illő közlési formákkal szakítanunk kell, ha nem akarjuk, hogy a szellem igényes emberei tőlünk távol tartsák magukat. A teológiai nevelés fontos törekvése az kell hogy legyen, hogy a lelkészeket felkészítse az ékesszólásra, a parlamentiasság kerülésére. Anyanyelvünk iránti felelősségünk tudatában a szép fogalmazásra, szép beszédre kell törekedni. Ezért sok olvasásra, magunkkal szembeni igényességre van szükségünk. Ne mondja senki, hogy sűg az Ige, az bizony nem sűg, ha nem készülünk. A hallgató számára fontos minden kiejtett szavunk, hangozzék az el templomban, bölcső vagy koporsó mellett, vagy akár házasság megáldásánál. Eszmeileg és stílusban vigyázzunk a tisztaságra. Ne feledjük soha: szavunkat jó- vagy rosszindulatú kritikával fogadják híveink. Magunkért s a gyülekezetért mindig a legjobbat, a legtöbbet adjuk.

A szertartást végző lelkész igyekezzék külsőben is komoly, rendez lenni. Közbevetőleg vonatkozik ez a hétköznapokra is. Ma már társadalmunkban a külsőre mit se adó, rendezetlen, borotvátlan, lompos ember mind kevesebb. Sajnos vannak esetek, amikor a lelkészek is a szélsőséges haj- és ruhaviseleti hóbortok áldozatai lesznek. Remélem, teológusaink ezekben a szélsőségekben nem igyekeznek senkit utánozni.

Nekünk unitáriusoknak volt egy kiemelkedő lelkészünk, aki ebben a században született, dolgozott s alig 37 éves korában meghalt. Ez Balázs Ferenc volt. Egyik barátja és kortársa írta róla halálakor: „ritka ember, mert lelkiismeretes ember volt. Véleményéhez merő macacsságból nem ragaszkodott, de átérzett lelki irányaihoz rendületlenül hű volt. Hű volt: talán ez volt az ő legnagyobb érdeme. Hű volt hivatásához és tehetségéhez.”

Azért mondtam el ezt Balázs Ferencről, hogy tanuljunk tőle hűséget. Rendületlenül szolgáljunk, híveinktől soha el nem szakadva, alázattal. Becsüljük a múlt nagyszerű hagyományait, igaz értékeit, de ne feledjük, hogy korunk gyermekei vagyunk. Értsük meg korunk lázas igyekvésében a jövő szívdobogását. Aldozunk, mint a próféták, lobogjunk, mint a fákllya.

Legyen érték szolgálatunk által is egyházunk a világ számára.

KOLCSÁR SÁNDOR

SORSUNK A VÁNDOR ÚTJA

(Emlékezés Fekete Lajosra)

— Menni kell, izzó napsütésben, zimankós viharban, kitérnünk nekünk nem lehet. —

Igy határozta meg életünk célját, értelmét és végzetét egykori úti-társunk, sokunk küzdelmének részese, célokért lelkesedő és fáradozó lelkipásztorunk, egykori költőtestvérünk és barátunk, néhai FEKETE LAJOS. Ugyancsak az ő lírája pengette le látnoki erővel azokat a sorokat is, hogy: „Egyikünk elébb, másik később érik aratásra, ahogyan felettünk átvonul a pászma, s megverte a jég kalászba induló búzafejünk.”

Sajnos az ő büzafejét korán elverte a ség. Még delelőig sem jutott el, amikor ígéretekben oly gazdag életét bevégezte. Pusztai vándorlás volt valójában első verseskötete, regénye tényleg csak egy *Enek a viharban*. Második sajtó alá rendezett költeményeskönyve öt méült mintegy önbiztatásul írta fel *Tovább a szirteken*, de a legmagasabb hegycsúcs a halál életútját örökre lezárta. Így sok-sok vázlat, verstöredék, regénykezde, sok szép gondolata, érzése, kérdések megoldásának keresése csak folytatás nélküli kezdet, csak bevezető len próbálkozás maradt. Kezéből korán kiesett a toll, válláról idő előtt leomlott a palást, és nem az ő hibája volt, hogy életét nem tudta annyira közmunkára fordítani, amennyire magá szerette volna. Születésén Mintha föld alatti monológja (csendülne föl a maga írta sorokból): „Nekem a föld már nem terem kenyeret, másotépi onnan az aranykálást.” És folytatta jövőbelátását: „Ilyen módon nem poromból por lesz, a lelkeimből lélek.” Az őseim földjén örökkön itt élék. —

Eljen is, legalább addig, amíg elmég valaki azok közül, akik ismerték, szerették, értékelték és befejezetlen életművét csodálni tudják. —

A szentábrahámi Fekete építőmester családjába 1897. január 6-án megérkezett a harmadik fiúgyermek. Az újszülöttet Lajos névre keresztelték. A család fő mesterségbeli jó hírneve túl terjedt a falu határára, s a megszülető új század építési láza hamarosan elköltöztette a kis családot Székelyudvarhelyre. Ott szorgalmas munkájában nemcsak vagyont, nevet szerzett neki, hanem inövek vőfiaiának is szép jövőt ígért. Már kora gyermekkorától kezdve mindhárom fiú építésznek készült. Naponta látták apjukat épülettervezések fölé hajlottan töprengeni, látták a tervek alapján kitaruló alapokat, épülőfalakat, és gyönyörködhettek bevégzett szép épületek valóra válásán. Valamennyiüket selfogtá, az alkotás vágya, s mindhárom építészmemőnek készült. Lakóhelyükön elvégezték középiskoláikat, a legnagyobb már meg is szerezte építészmemőki diplomáját, s már a középső is a nyomában volt. —

Lajos, a legkisebb már zsenge gyermekkorában hajlott a művészetek felé. Rajzolgátott, festegétett, szeretett hegedülni, sőt már diákkorában versfaragással is próbálkozott. Mégis apja és bátyjai példáján felbuzdulva már kora gyermeksege idején állandósult benne a vágy csinos házakat tervezni, boldog otthonokat építeni, gazdagabbá, szebbé, impozánsabbá tenni a várost, a világot.

A képzőművészet eme ága felé való törekvésben Lajos még be sem végezte a középiskolát, kitört az első világháború, s kiszólitotta a családkból a békeszerető ifjakat. Az építés helyét a rombolás vette át. Vítették „csukaszürké”-be öltöztetve az ifjakat messze harcmezőkre. Így került a frontra a két nagyobbik Fekete fiú is, egyiküket el is nyelte valahol egy „hösök temető”-je, a második pedig szintén kevés életreménnyel, sebesülten került vissza a szülői házhoz.

Nagyon megriadt erre a Fekete család. Két fiuk már a háborúáldozata lett, a harmadikat is fenyegette a katonai behívó. Ezért határoztak úgy, hogy a legkisebb érettségi után ne a müegyetemre, hanem a teológiára iratkozzék be, mert a papnövendékeknek a háború alatt nem kellett katonának menniük.

A fiatal Fekete Lajos vállalta sorsát, élete első nagy megalkuvását. Kolozvárt különben is sok új, belső és külső szépség tárult fel előtte. Nappal tanulta egy jó pap tudnivalóit, a Biblia rejtelmait, a

szónoklatot, az imádkozásban való elmélyülés varázsát, a módszereket, amelyekkel egykor majd megörvendeztethesse az örvendezésre vágyókat, léleksimogató bátorítója lehessen a búslakodóknak. De ha csak tehetné, a délután csendjében vagy az este áhítatában önfeledten merült el nagy írók, költők magasztos, jövőbe látó soraiban, vagy hűséges társával, elmaradhatatlan hegedűjével próbálta túlzengeni a háború zaját. Valahogy olyanformán, ahogy egyetlen megjelent regénye főhősével, Boglár János tanítóval mondatja el:

— Félig lehunyt szempilláin át látta, hogy száll az este rá a határra, a falura, a házra. Úgy érezte, mintha ismeretlen, titkos dalok indulnának az éjbe. A parti füzek csalogánya, vadvizek zúgása, az erdők sóhaja, a föld s a csillagos ég ölelkezniének össze a mámoros félhomályban. Az alkonyati szenderben dalol a csend, s az éjszaka mámoros zenéje száll a határ fölé. Mintha színarany csengés trillázna fülébe, mikor a nap rádobja utolsó sugarait . . .

Igy szólalt meg a fiatal teológus énekelni szerető lelke. Tanulás és zene közben néha máröpegazusa is szárnyára kapta, és írt, egyre írt, dalos lelke nagy lendülettel nőtára ajzottan szeretett volna valami szépet, biztatót, bátorítót mondani, s mégis versei, mondanivalói, regénye egyik meghatározása szerint olyannak sikerültek; „melyekből a hulló élet szomorúsága sír fel, s melynek a lelke beszél minden emberi fájdalom és örömmön túl az élet titkairól“.

Mire a fiatal papjelölt teológiai tanulmányait befejezte, a világháború élve maradt hősei is kezdtek hazatámolyogni a füst, korom, vérzivatar és romhalmaz közül, hogy az otthon békességében ismét Emberré szelídjülhessenek. Fekete Lajos lelkében is felébredt a vágy, friss diplomájával, szerzett emberismeretével és pappá érett lelkesedésével elmenni valahová egy csendes kis faluba segíteni egy békés, boldog világ építésében. Élete ezen újabb szakaszában sorsa ismét félfordulatra kényszerítette. A felkavart új világban nem került neki parókia, hazament hát Székelyudvarhelyre, és egy ottani iskolában — tornatanító lett.

Mindig mindenbe belenyugvó és alkalmazkodni tudó jó természete ezt a változatot is elfogadta, s az egykor építeni akaró, most már papságra végleg felkészült ifjú sportolni és testgyakorlást tanítani kezdett. Szabad idejében azonban ekkor kezdett el céltudatosan írni. Versei, korabeli levelei és prózai munkák töredéke mutatja azt a nagy akarást, amivel költővé, íróvá kezdte magát képezni. Sokat próbált, állandóan javította leírt dolgozatait, külön stílusgyakorlatokat végzett. Természetesen közben igyekezett minden kézhez kapható új írásművet megszerezni, abból új ihletet, lelkesedést, új irányvonalakat keresni. Mert ha addig félévszázadon át a legtöbb kezdő író a Petőfi líráját és Arany epikáját próbálta utánózni, abban az időben a legtöbb parnasszus felé igyekvő ifjú titán Ady és Szabó Dezső nyomdokait igyekezett követni. E két forrásból meregetett az ifjú Fekete Lajos is, és azok közé húzódott, akik akkortájt a rímtelen szabadverselés formáival kísérleteztek.

Kétévi tornatanítás után az ősz Ferencz József püspök mellé rendelték Kolozsvárra titkárnak. Új szerepkörébe is lelkesedéssel fogott, de az elég sok papirommunka, rubrikázás és merev formájú gyakori reprezentáció nem az ő szabadság és önállóság felé törő természetének

való volt. Így egy év múlva ismét vándorútra kelt, s bár lelke az anynyiszor leírt falusi csend felé vágyott, mégis első papi állomáshelye város, Fogaras lett.

Szép új imaház, papilak és lelkes kis unitárius egyházközség fogadta. Igyekezett, hogy nagynevű elődje, Árkosi Tamás után szolgálata el ne maradjon, hanem ha lehet, a szószéken át maga is beleépüljön gyülekezetébe. Templomi ünnepélyeket rendezett, s a sors rendezése szerint egy fogarasi lányt vett el feleségül. Egyházi munkája és családi gondja mellett is verselgetett tovább lelkesen, jelezve indulását ilyen sorokban:

Bíbor palástos alkony ég alatt
Jöttem felétek lobogó vággal.
Mögöttem annyi drága kép maradt el,
Szívemben annyi drága szál szakadt el.
De nem bántam a szakadó szálát,
Mert tudtam, hogy itt újrakezdődik . . .

Rövidesen már úgy érezte, hogy nehéz hegymászó útján kilátóhoz érkezett, ahonnan körülnézve így verselt:

Fent vagyok.
Hadd látom hát ezt a nagy titkot,
Amiért vergődtem meredek göröngyös utakon.

Regényében később választ is ad feltett kérdésére, és azt vallja: „E kitáguló tekintetek válnak a legszebb álmok erőforrásaivá, megacélosodik az akarat, és csordultig merül a szív, felbukkan az élet ezer titka, s mint aranyásó a szűz mezőkre rohan.”

Fekete Lajos sorsa örök vándorlás volt. Pár évig végezte lélekmentő munkáját Fogarason, egyházközsége minden tagjával szinte rokoni érzés alakult ki, s akkor egyszerre csak megrohanta örök nagy nyugtalansága, elmenni hazulról idegen földre, beülni ismét az iskola padjába és tanulni, más nyelvet, más gondolatsort, más felfogást, mint a maga és környezete addigi sajátja. Neki nem jutott a hazai stipendiumokból, a maga költségén járta végig Frankfurtot, Helgolandot, Hamburgot. Tanult szorgalmasan nagy professzoroknál. Német tudását annyira igyekezett teljessé tenni, hogy még hazairrott leveleit is németül szövegezte meg, és ottani naplóját is e nyelven írta.

Félesztendei próbálkozás után egyszerre mégiscsak utolérte a hönvág, ahogy maga éneklí meg: „Montblanknál magasabb lett a Hargita.” Tékozló fiúnak érzi magát, ahogy versben is éneklí:

Hazaszállnak a tavaszi felhők,
Kis falumba hazahívnek a rétek, az erdők.
Pacsirtaszó, harmatos ág,
Patakparton nyíló virág.
Boldogságot ígér a nyár
Odahaza kis falumban,
Ahol visszavárnak.

Hazajött hát „hallani a föld szívverését, érezni a természet lélegzését, mezőn, erdőn jární, szabadulní a konvenciók rabságából és em-

ber lenni, természetes életet élni". Úgy érezte, mintha a nagy német tanulásban elmulasztott volna valamit. Egyszerre anyanyelvén buzgott fel lelkének sok mondanivalója, születtek meg legszebb versei, s hamarosan *Pusztai vándorlás* címen Fogarason (1928-ban) ki is adta verseskötetét. E munka csupán kis próbálkozásnak látszott, mégis felfigyelt rá a hazai kritika, és szép irodalmi jövőt jósoltak az induló költőnek.

Fogarason maradhatott volna egyre szaporodó kis családjával Fekete Lajos, az immár pap-költő, de a maga bevallása szerint mindig a falusi idillre vágyott. A túlidealizált szépségre, amit így öntött formába: „Ragyog a nap, / Csillog a határ, / Ébresztő dalt / Dalol a madár. / Bomlik a rügy, / Pattan a bimbó, / Dobban a szív, / Cseng a tülkő, / Pillangó száll / Libbenő szellőn / Gyermekek mosolyg / Asszonyi emlőn.” — és otthagyta első állomáshelyét.

1930 évkezdésekor Fekete Lajos szép kis családjával a kanyargós Olt partján egy nagyobb gyülekezetbe, Ürmösre köszöntött be. Úgy érezte, mintha révbe érkezett volna, pedig szörnyű gazdasági válság rázta az egész világot. Bizonytalanná vált sok minden, de a gyülekezte melléje állt abban a hatalmas lendületben, amivel egyszerre tervszerű kulturmunkájához hozzáfogott, lelkesedett, pedig az Olt is kiöntött medréből évente, hogy még szegényebbé tegye az amúgy is sanyargatott népet. Sokan el is mentek hívei közül, vagy legalább Brassóig ingáztak, de jó ürmösi szokás szerint valamennyi mégis faluját tekintette otthonának. Az itteni ember ha el is megy messze földre szerencsét próbálni, ünnepet ülni, „otthon” lenni csak falujában tud igazán. Az oda érkezett költő hamarosan észre is vette a helybeli vázslatot, s le is írta:

Este, mikor a párás alkonyat
szűrével mindent betakar,
nem pattan ostor, szekér se zörren,
megindul csendben valahol a dal.
Szűrődik halkán, mint a holdsugár,
pítvar zugából át az udvaron,
s mint harmathullás szép melódiája,
a kerti fák közt lassan átoson...

Az ideérkezett író lelke itt csordultig telt érzésekkel, érzelmekkel, s az abból kibuggyanó mondanivalója kerekedett ki regénnyé, melynek címe: *Ének a viharban*. Ez a mű sokféle szempontból érzékelteti írója akkori életét, érzelmeit, reményeit, vágyait és sikerült szövegbe foglalnia pillanatnyi mondanivalóit. Regénye szereplői a maga vallomása szerint olyan sorstársnak: „kik álmokkal születnek, álmokkal játszanak az élet véres robajában és álmokkal szívükben halnak meg egy rideg éjszakában.” Egyetlen regényhőse sem idegen jellem, valamennyi: „véletlenekből táplálkozó, szabadságért vérző, nagy célokért hamar felgyúló és nyomban kihunyó, öntudatos, de délibábot kergető, nyers akarással gyakran gátatsópró erejű”.

Regényét megjelenése idején sokan lélegzetviesszafojtva olvasták. A korabeli romantikára való hajlás, a felfedezett falu értelmiségi rétegének sorsa és egy realitás és illúziók közt vergődő reménytelen

szereltem mind-mind keresett olvasmányra avatták az író kiadásában megjelent könyvet.

Fekete Lajos maga is érezte, hogy verseskötete és regénye még csak elindulás az írói hírnév felé, s kezdeti sikerei további munkára ösztönözték. Egymás után tíz regényvázlatot készített el, egyesek némely fejezeteit végleg megírta, másokon szabad idejében dolgozott, csiszolgatott, részleteket, mondatokat jegyzett fel, ahogy eszébe jutott, vagy ahogy megfelelőt hallott valakitől. Közben négy szindarabot írt, egyeseket már otthon elő is adták. Novelláit, elbeszéléseit a hazai napilapok, irodalmi folyóiratok, egyházi újságok közölték. Közben pedig állandóan verselt is. Írói hagyatékában már nagyrészt nyomdakészen találtuk az elkészített második verseskötetét, melynek címe *Tovább a szírtéken* lett volna.

A kezdő író nyíltságával, bizalmosságával vallja be, hogy ő is kacérkodott a gondolattal, egykor híres íróvá, művésszé érne, amikor majd élethivatása, kenyeré és sorsa írótolla lesz.

Egyelőre azonban palástjával járó gondjait, kötelességeit sem felejtette pillanatra sem. Odakiáltja népének: „Engem profétává hívott el az Úr, hogy küzdjek értetek minden veszen át!” Küzdött hát nagy közös célokért, néha meg nem értés ellen, máskor anyagi gondokkal, ahogy verse mondja: „szezett mezítláb, bár gazdag-szegényen”. Néha igazi prófétai szegénységben viselte palástját Úrmösön tizenkét évén keresztül. Utolsó két esztendejét különösen nehezzé tette a közben kiftört világháború. Ekkor, túlul ajkára, tollára a kétségbeesés két jellegzetes strófája:

Miért várok én a léttől
békéltető időket,
hogya egyre sötétebben
szakad ránk az ítélet.

Miért állok a bérctetön
én, az igé hirdető,
ha körös-körül a mélyben
vér s könny tenger egyre nő!

Ha mindenre érzékenyen reagáló lelkéből fel is törtek néha kétségek és tehetetlen panaszok, ha el is kellett vesztítenie azt a nyugodt, megálmodott csendes falusi életet, amiben örökre élni szeretett volna, komoly hivatástudata azonban soha el nem hagyta. Sőt amikor 1942-ben Brassóban elhunyt Kovács Lajos, esperes-lelkész, Fekete Lajos gondolkozás nélkül fogadta el az ottani hívek egyhangú hívását, s búcsút mondva úrmösi gyülekezetének, egy nagy világegyes közepén kis családjával elment oda, ahol pillanatnyilag még több munka, még nagyobb hivatás várta.

Brassóban már nem volt sem ideje, sem kedve az akkori nehéz időkben versfaragással, szépirodalommal foglalkozni. Itt egyházközsége nagyobb feladatot rótt vállaira, s a palást egyben társadalmi munkára is kötelezte. Szegények, árvák, özvegyek felkutatását bízta rá, népkonyhához kellett élelmet szereznie, szegények megsegítését, ruházatát, a háború áldozatainak felkarolását kellett végeznie. Utcája légvédelmi irányítójává tették, ami különösen az 1944-es hatalmas bombázások idején jelentett sok gondot, terhet.

Ekkor bizonyította be Fekete Lajos, hogy közösségekben vállalt szerepét mennyire komolyan vette. A brassói hirdetőkönyvbé megíró sorokban írta be 1944. április 16-ának szörnyű történetét, amikor délelőtt 11 órakor az első repülő támadás érte a várost. Híveivel ott szorongott a templomkertben, s közben egy ággódó anya gyermekét keresztelte meg. Utána Kulcsár Sanyi sebeit kötözte be, egy háromesztendős idegen leánykát vett gondjaiba. Mihelyt pedig légvédelmi beosztása engedte, elindult sorra felkeresni híveit. Ahogy írja: „Végig mindenütt rémes pusztulás. Bedő Béla kéblitanácsosra ráomlott a háza, halottak, sebesültek, irtózatos kép, bombakráterek, beomlott házak, leírhatatlan összevisszaság. Eltűnteket keresnek, javakat igyekeznek menteni a romok alól. Fáradt, ideges mindenki. Mi lesz? Erősítjük, bátorítjuk egymást, de oly gyenge a vigasz, amit egymásnak nyújthatunk. Akinek erős hite van, az most is nyugodt, mint mindig. Romok, halottak, bénák, nyomorultak, köldüsök, földre sújtott hajléktalanok, ártatlan gyermekek, asszonyok holttesteit itt is, ott is. Irgalom Istene, tégy csodát, hogy megszűnjön az ártatlanok véreinek ontása. Hogy legyen béke, Emberséges élet a földön.

Aztán következett a sok temetés, a sok beteglátogatás és további bombatámadások és az azoktól való rettenetes félelem. Mégis vasárnapról vasárnapra hol reggel korán, hol késő este megtartotta az istentiszteleteket, még ha csak 20—30 híve jelent is meg azokon.

A pap pedig mindennap reggeltől késő estig végezte igazi „cura-pastoralis“-át. Kórházak, menhelyek betegeit látogatta, élelmet, ruhát, segílyt közvetít arra szorulóknak. Néhány egyházi vezető között elosztották az egyházközség féltlenivalóját, úrasztali szerelvényt, érték-papírokat, irattári féltlenivalót, s valahányszor felharsant a vészjel, pap, kurátor, pénztáros, egyházközségi előadó, elsősorban az egyházközségi közvagyonot igyekezett biztonságra tenni.

1944. augusztus 23-án a megfordult front nyugat felé indult. Továbbra is látogatta leszegényedett híveit, sok éhes gyermekszájnak juttatott kegyelemkenyeret, sok lerongyolódott embert ruházott fel, s ha társadalmi akcióból nem telt, még a sajátját is odaadta azoknak, kiknek igazán kellett. Mint nagy szükségben igazi jöltéző nevét felekezeti különbség nélkül sokan őrzik meg Brassóban emlékezetükben.

Jövőt kutató tekintete előre örvendett a küszöbön álló békeknek, eljövendő szebb, jobb vilagnak. S mikor végre eltűnt az Erdélyt megosztó határvonal, első gondja volt hazalátogatni Udvarhelyre szeretteihez, szüleihez, de főleg rég nem látott leányaihoz. É vándorútján érte utol a végzetes sors keze. Segesvárt, két vonat közti várakozás alatt, miközben egyik kedves ürmösi hívével beszélgetett, egy földön fekvő csonka, bna katonáról rájuk mászott a halált oltó féreg, s rá pár héttel két különböző helyen, de csaknem egyszerre hunyták szemüket örök pihenőre a kapott tifusztól.

Akkor, amikor szépert, jóert annyira lelkesedő vágya teljesülhetett volna, amikor már a háború utolsó kínjában vonaglott, s jöhetett volna a békes, boldog élet, amikor már papi hivatásának szentelhette volna minden idejét, lelkesedését, mint derékba tört erős fatörzs hullatta el életkoronáját. Egy új világ születése hajnalán, amikor hozzá hasonló író-vénákat keresve kerestek, hogy népet szerető emberek

énekeljék az új világ dalát, kiesett kezéből a toll, ajakán elnémult a szó, és elérkezett a maga megénekelte helyre:

Valahol, egy régi templom
hideg belsejében
titkot őrző szent vagyok.
Egy rejtett fehér oltáron,
a templom csendjében
elhagyott, kopott alakom
tört glóriával,
hervadt virágok közt
már régen nem ragyog.

Mögöttem csend. Bennem titok.
Mélységes mélyen hallgatok.

Brassóban, 1945. április 25-én halt meg Fekete Lajos. Sorsa anyyira a vándor útja volt, hogy még halálában is vándorlásra kelt, mert Székelyudvarhelyt, a családi kriptába helyezték örök nyugalomra. Ott hallgat immár harminc esztendeje mélységes mélyen, de emléke ki-kiszáll a hervadt virágok közül és emlékeztet egy, a vándorútból kidőlt drága útitársunkra.

SZABÓ SÁMUEL

A DEMOGRÁFIA IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1 A demográfia kialakulása, feladatai

A demográfia vagy népesedéstudomány a társadalomtudományok egyik interdiszciplináris ága. Mintegy 50 éves múltra visszatekintő alapos kutatásra támaszkodik, mely egyesíteni kívánta mindazokat a szakembereket, akik hasznos megfigyeléseikkel megvilágíthatják a XX. századi népességnövekedés problémáit s javaslatokkal segíthetik az illetékes állami és nemzetközi szerveket e problémák megoldásában.

Az 1927-ben Genfben tartott első nemzetközi demográfiai kongresszus dokumentumkötetének előszava arra mutat rá, hogy ezt a tudományágat az egyre mélyülő társadalmi krízis hozta létre: „A föld minden földrajzi tájának az emberi népesség eltartása szempontjából való befogadó képessége korlátozott. E népességek azonban szünet nélkül növekednek, s a növekedés olyan társadalmi, gazdasági és politikai helyzetet teremt, mely azzal fenyeget, hogy alapvetően megváltoztatja jelenlegi civilizációnkat, s lehetséges, hogy azt végül meg is semmisíti.”

Mircea Malița román demográfus szembeszáll e tudomány művelőinek pesszimista végkövetkeztetéseivel, de elismeri, hogy a népe-